ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 23ης Δεκεμβρίου 2009*

Στην υπόθεση C-403/09 PPU,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Višje sodišče v Mariboru (Σλοβενία) με απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2009, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Οκτωβρίου 2009, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Jasna Detiček

κατά

Maurizio Sgueglia,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, J. Malenovský (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβενική.

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη το από 19 Οκτωβρίου 2009 αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Οκτωβρίου 2009, να εκδικαστεί η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά την επείγουσα διαδικασία του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας,

έχοντας υπόψη την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2009 του τρίτου τμήματος να δεχθεί το αίτημα αυτό,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Δεκεμβρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η J. Detiček, εκπροσωπούμενη από τον B. Žibret, odvetnik,

— ο M. Sgueglia, εκπροσωπούμενος από τον L. Varanelli, odvetnik,

— η Σλοβενική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την N. Aleš Verdir,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Kemper,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Beaupère-Manokha,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την I. Bruni, επικουρούμενη από την F. Arena, avvocato dello Stato,

— η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Drevina,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Arciszewski,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A.-M. Rouchaud-Joët και τον M. Žebre,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της J. Detiček και του M. Sgueglia ως προς το ζήτημα της επιμέλειας της θυγατέρας τους Antonella.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 έχει ως εξής:

«Οι κανόνες αρμοδιότητας που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός

από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.»

4 Η δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού διευκρινίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός δεν εμποδίζει τα δικαστήρια κράτους μέλους να λαμβάνουν προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα, σε επείγουσες περιπτώσεις, σχετικά με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία, τα οποία ευρίσκονται σε αυτό το κράτος.»

5 Η εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Η αναγνώριση και η εκτέλεση αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος θα πρέπει να βασίζ[ον]ται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και οι λόγοι της μη αναγνώρισης θα πρέπει να περιορίζονται στον ελάχιστο αναγκαίο βαθμό.»

6 Κατά την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003:

«Ο παρών κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [που υπογράφηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ C 364, σ. 1, στο εξής: Χάρτης)]. Ιδιαίτερα, επιδιώκει να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού όπως αναγνωρίζεται στο άρθρο 24 του [Χάρτη].»

7 Το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

4) Ο όρος "απόφαση" περιλαμβάνει κάθε απόφαση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου, καθώς και κάθε απόφαση σχετικά με τη γονική μέριμνα, που εκδίδεται από δικαστήριο κράτους μέλους, ασχέτως ονομασίας της, όπως "διαταγή", "διάταξη" ή "απόφαση"☒

[…]

11) Ο όρος "παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού" σημαίνει τη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού:

α) εφόσον γίνονται κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από τον νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του

και

β) με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά. Η επιμέλεια θεωρείται ότι ασκείται από κοινού όταν ο ένας από τους δικαιούχους της γονικής μέριμνας δεν μπορεί, σύμφωνα με απόφαση ή απευθείας από τον νόμο, να αποφασίζει για τον τόπο διαμονής του παιδιού χωρίς τη συγκατάθεση άλλου δικαιούχου της γονικής μέριμνας.»

8 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.»

9 Το άρθρο 20 του ίδιου κανονισμού, που τιτλοφορείται «Προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα», ορίζει τα εξής:

«1. Σε επείγουσες περιπτώσεις, οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού δεν εμποδίζουν τα αρμόδια δικαστήρια κράτους μέλους να λαμβάνουν προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα σχετικά με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που ευρίσκονται στο κράτος αυτό, τα οποία προβλέπονται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, έστω και αν το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης.

2. Τα μέτρα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 παύουν να ισχύουν μόλις τα δικαστήρια του κράτους μέλους που έχουν διεθνή δικαιοδοσία να κρίνουν επί της ουσίας δυνάμει του παρόντος κανονισμού λάβουν τα μέτρα τα οποία θεωρούν προσήκοντα.»

10 Το άρθρο 21, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει ότι:

«1. Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία.

[…]

3. Υπό την επιφύλαξη του τμήματος 4, οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος μπορεί, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το τμήμα 2 του παρόντος κεφαλαίου, να ζητήσει την έκδοση απόφασης για την αναγνώριση ή μη αναγνώριση της απόφασης.

[…]»

Η Σύμβαση της Χάγης του 1980

11 Το άρθρο 12 της Συμβάσεως της Χάγης, της 25ης Οκτωβρίου 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 1980) ορίζει:

«Εφόσον ένα παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα κατά την έννοια του άρθρου 3 και από τη μετακίνηση ή κατακράτησή του μέχρι τον χρόνο κατάθεσης της

αίτησης ενώπιον της δικαστικής ή διοικητικής αρχής του συμβαλλόμενου κράτους, όπου βρίσκεται το παιδί, διέρρευσε χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους, η επιληφθείσα αρχή διατάσσει την άμεση επιστροφή του.

Ακόμη κι αν η δικαστική ή διοικητική αρχή επιλήφθηκε μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος ενός έτους, που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, οφείλει ομοίως να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εκτός αν αποδειχθεί ότι το παιδί έχει ήδη προσαρμοσθεί στο νέο του περιβάλλον.

Εφόσον η δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση έχει λόγους να πιστεύει ότι το παιδί έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος, μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία ή να απορρίψει την αίτηση επιστροφής του παιδιού.»

12 Το άρθρο 13 της Σύμβασης της Χάγης του 1980 έχει ως εξής:

«Παρά τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου η δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση δεν δεσμεύεται να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εφόσον το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που αντιτίθεται στην επιστροφή του αποδεικνύει:

α) ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που είχε τη μέριμνα του προσώπου του παιδιού δεν ασκούσε ουσιαστικά το δικαίωμα επιμέλειας κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή είχε συναινέσει στη μετακίνηση ή κατακράτηση αυτήν ή την είχε εγκρίνει εκ των υστέρων, ή

β) ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε μια αφόρητη κατάσταση.

Η δικαστική ή διοικητική αρχή μπορεί επίσης να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εάν διαπιστώσει ότι το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει ήδη την ηλικία και την ωριμότητα που υπαγορεύουν να ληφθεί υπόψη η γνώμη του.

Κατά την εκτίμηση των περιστάσεων που αναφέρονται στο άρθρο αυτό, οι δικαστικές ή διοικητικές αρχές οφείλουν να λάβουν υπόψη τις πληροφορίες για την κοινωνική κατάσταση του παιδιού που παρέχονται από την κεντρική αρχή ή άλλη αρμόδια υπηρεσία του κράτους της συνήθους διαμονής του.»

Η εθνική νομοθεσία

13 Το άρθρο 411, παράγραφοι 1 και 3, του κώδικα πολιτικής δικονομίας (Zakon o pravdnem postopku) ορίζει τα εξής:

«1. Κατά τη διάρκεια διαδικασίας σχετικής με τις γαμικές διαφορές και τις διαφορές στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των γονέων και των τέκνων, το δικαστήριο μπορεί να λάβει, κατόπιν προτάσεως διαδίκου ή αυτεπαγγέλτως, προσωρινές αποφάσεις ως προς την επιμέλεια και τη συντήρηση των κοινών τέκνων, καθώς και προσωρινά μέτρα ως προς την αφαίρεση ή τον περιορισμό του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας με το τέκνο ή τον τρόπο πραγματοποιήσεως της επικοινωνίας.

[…]

3. Οι προσωρινές αποφάσεις που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου περί προσωρινής έννομης προστασίας.»

14 Κατά το άρθρο 272, παράγραφος 1, του νόμου περί εκτελέσεως και προσωρινής έννομης προστασίας (Zakon o izvršbi in zavarovanju, στο εξής: ZIZ):

«Το δικαστήριο εκδίδει προσωρινή απόφαση για την εξασφάλιση των μη χρηματικών απαιτήσεων, αν ο δανειστής αποδεικνύει κατά τρόπο αξιόπιστο ότι η απαίτηση υφίσταται ή ότι η απαίτηση θα γεννηθεί έναντι του οφειλέτη. Ο δανειστής οφείλει να αποδεικνύει κατά τρόπο αξιόπιστο […] ότι η απόφαση είναι αναγκαία προκειμένου να προλάβει τη χρήση βίας ή την επέλευση ζημίας που δύσκολα μπορεί να αποκατασταθεί […].»

15 Το άρθρο 267 του ZIZ ορίζει τα εξής:

«Προσωρινή απόφαση μπορεί να εκδοθεί πριν από την έναρξη ένδικης διαδικασίας, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, όπως και κατά το πέρας της διαδικασίας, ενόσω η εκτέλεση δεν έχει πραγματοποιηθεί.»

16 Κατά το άρθρο 278, παράγραφος 2, του ZIZ:

«Το δικαστήριο περατώνει τη διαδικασία και ακυρώνει τις πραγματοποιηθείσες πράξεις, επίσης κατόπιν προτάσεως του οφειλέτη, αν οι περιστάσεις λόγω των οποίων το προσωρινό μέτρο ελήφθη μεταβλήθηκαν εκ των υστέρων και, ως εκ τούτου, το μέτρο δεν είναι πλέον αναγκαίο.»

17 Το άρθρο 105, παράγραφος 3, του νόμου περί γάμου και οικογενειακών σχέσεων (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih) ορίζει τα εξής:

«Αν οι γονείς, ακόμη και με τη βοήθεια του κέντρου κοινωνικών υποθέσεων, δεν συνεννοούνται ως προς την επιμέλεια και την εκπαίδευση των τέκνων, το δικαστήριο αποφασίζει, κατόπιν αιτήσεως του ενός ή και των δύο γονέων, ότι η επιμέλεια όλων των τέκνων θα ανατεθεί στον ένα εκ των δύο γονέων ή ότι η επιμέλεια ορισμένων τέκνων θα ανατεθεί στον ένα και των υπολοίπων τέκνων στον άλλο γονέα. Το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί επίσης να αποφασίσει αυτεπαγγέλτως ότι η επιμέλεια όλων των τέκνων ή ορισμένων εξ αυτών θα ανατεθεί σε τρίτους.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Η J. Detiček, σλοβενικής ιθαγένειας, και ο M. Sgueglia, σύζυγοι σε διαδικασία διαζυγίου, διέμειναν στη Ρώμη (Ιταλία) επί 25 έτη. Η θυγατέρα τους Antonella γεννήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 1997.

19 Στις 25 Ιουλίου 2007 το αρμόδιο δικαστήριο του Tivoli (Ιταλία) (στο εξής: δικαστήριο του Tivoli), επιλαμβανόμενο αιτήσεως διαζυγίου εκ μέρους των συζύγων Detiček και Sgueglia που αφορούσε επίσης την επιμέλεια της Antonella, ανέθεσε προσωρινώς την αποκλειστική επιμέλεια του τέκνου στον M. Sgueglia και διέταξε την προσωρινή τοποθέτησή του σε οικογένεια υπό την επίβλεψη του ιδρύματος των Sœurs Calasantiennes στη Ρώμη.

20 Την ίδια ημέρα η J. Detiček αναχώρησε με τη θυγατέρα της Antonella από την Ιταλία και μετέβη στη Σλοβενία, στην πόλη Zgornje Poljčane, όπου διαμένουν μέχρι σήμερα.

21 Με την από 22 Νοεμβρίου 2007 απόφαση του okrožno sodišče v Mariboru (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του Maribor) (Σλοβενία), που κυρώθηκε από το Vrhovno sodišče (ανώτατο δικαστήριο) με απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2008, η από 25 Ιουλίου 2007 διάταξη του δικαστηρίου του Tivoli κηρύχθηκε εκτελεστή στο έδαφος της Δημοκρατίας της Σλοβενίας.

22 Βάσει της αποφάσεως αυτής του Vrhovno sodišče, κινήθηκε ενώπιον του okrajno sodišče v Slovenski Bistrici (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου της Slovenska Bistrica) (Σλοβενία) διαδικασία εκτελέσεως για την επιστροφή του τέκνου στον M. Sgueglia με παράλληλη τοποθέτησή του στην προαναφερθείσα οικογένεια. Ωστόσο, με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 2009, το δικαστήριο αυτό ανέστειλε την εκτέλεση της εν λόγω διατάξεως μέχρι την περάτωση της διαδικασίας της κύριας δίκης.

23 Στις 28 Νοεμβρίου 2008 η J. Detiček υπέβαλε ενώπιον του okrožno sodišče v Mariboru αίτηση λήψεως ασφαλιστικών μέτρων ζητώντας να της ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου.

24 Με διάταξη της 9ης Δεκεμβρίου 2008, το δικαστήριο αυτό δέχθηκε το αίτημα της J. Detiček και της ανέθεσε προσωρινώς την επιμέλεια της Antonella. Το εν λόγω δικαστήριο στήριξε την εκτίμησή του στις διατάξεις των άρθρων 20 του κανονισμού 2001/2003 και 13 της Σύμβασης της Χάγης του 1980, επικαλούμενο τη μεταβολή των συνθηκών και το συμφέρον του τέκνου.

25 Συναφώς, έκρινε ότι η Antonella προσαρμόστηκε κοινωνικώς στη Σλοβενία. Ενδεχόμενη επιστροφή της στην Ιταλία, με αναγκαστική τοποθέτησή της σε οικογένεια, θα την κλόνιζε ανεπανόρθωτα εκθέτοντάς τη σε σωματική και ψυχολογική δοκιμασία. Εξάλλου, η Antonella δήλωσε, κατά την ένδικη διαδικασία που διεξήχθη στη Σλοβενία, ότι επιθυμεί να ζήσει με τη μητέρα της.

26 Ο M. Sgueglia άσκησε ανακοπή κατά της διατάξεως αυτής ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, το οποίο την απέρριψε με διάταξη ασφαλιστικών μέτρων της 29ης Ιουνίου 2009.

27 Ο M. Sgueglia άσκησε προσφυγή κατά της τελευταίας αυτής διατάξεως ενώπιον του Višje sodišče v Mariboru (εφετείου του Maribor) (Σλοβενία).

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Višje sodišče v Mariboru αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 20 του κανονισμού [(ΕΚ) 2201/2003] δικαστήριο της Δημοκρατίας της Σλοβενίας (κράτους μέλους της [Ευρωπαϊκής Ένωσης]) να λάβει ασφαλιστικά μέτρα, αν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, το οποίο έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης δυνάμει του εν λόγω κανονισμού, έχει ήδη λάβει ασφαλιστικό μέτρο το οποίο έχει κηρυχθεί εκτελεστό στη Δημοκρατία της Σλοβενίας;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό:

2) Μπορεί σλοβενικό δικαστήριο να λάβει κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου (δεδομένου ότι το άρθρο 20 του κανονισμού επιτρέπει την εφαρμογή αυτή) ασφαλιστικό μέτρο δυνάμει του άρθρου 20 του κανονισμού [2201/2003], το οποίο να τροποποιεί ή να ακυρώνει οριστικό και εκτελεστό ασφαλιστικό μέτρο ληφθέν από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους το οποίο δυνάμει του κανονισμού [2201/2003] έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης;»

Επί της επείγουσας διαδικασίας

29 Το Višje sodišče v Mariboru ζήτησε να εξεταστεί η υπό κρίση αίτηση έκδοσης προδικαστικής αποφάσεως κατ' εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 104β του Κανονισμού Διαδικασίας.

30 Το αιτούν δικαστήριο αιτιολόγησε το αίτημα αυτό επικαλούμενο την εκτελεστή δικαστική απόφαση ασφαλιστικών μέτρων την οποία εξέδωσε το ιταλικό δικαστήριο που ανέθεσε την επιμέλεια του τέκνου στον πατέρα και την αντίθετη δικαστική απόφαση ασφαλιστικών μέτρων την οποία εξέδωσε το σλοβενικό δικαστήριο που ανέθεσε την επιμέλεια στη μητέρα. Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει επίσης την ανάγκη άμεσης εκδόσεως αποφάσεως προς προάσπιση του συμφέροντος του τέκνου και αποτροπή τυχόν μη αναστρέψιμης επιδεινώσεως της σχέσεως μεταξύ τέκνου και πατέρα. Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει, τέλος, ότι ο προσωρινός χαρακτήρας του μέτρου που θεσπίστηκε στο πλαίσιο λήψεως ασφαλιστικών μέτρων για την επιμέλεια του τέκνου υπαγορεύει, προς εξάλειψη της ανασφάλειας δικαίου, την επείγουσα παρέμβαση του Δικαστηρίου.

31 Το τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε στις 7 Ιουλίου 2008 να δεχθεί το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου προς εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας επί της προδικαστικής παραπομπής.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

32 Με τα δύο αυτά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 20 του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει σε δικαστήριο κράτους μέλους τη δυνατότητα να λάβει προσωρινό μέτρο στον τομέα της γονικής μέριμνας προκειμένου να αναθέσει την επιμέλεια τέκνου το οποίο βρίσκεται στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους σε έναν από τους γονείς του, όταν δικαστήριο ετέρου κράτους μέλους, το οποίο έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της σχετικής με την επιμέλεια του τέκνου διαφοράς, εξέδωσε απόφαση με την οποία η επιμέλεια του εν

λόγω τέκνου ανατέθηκε προσωρινώς στον έτερο γονέα και η απόφαση αυτή κηρύχθηκε εκτελεστή στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.

33 Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον το γράμμα της και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, αλλά και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος [βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 2000, C-301/98, KVS International, Συλλογή 2000, σ. I-3583, σκέψη 21, της 23ης Νοεμβρίου 2006, C-300/05, ZVK, Συλλογή 2006, σ. I-11169, σκέψη 15, και της 22ας Οκτωβρίου 2009, C-301/08, Bogiatzi, σύζυγος Ventouras, Συλλογή 2009, σ. I-10185, σκέψη 39].

34 Από πάγια νομολογία προκύπτει επίσης ότι τα κράτη μέλη δεν οφείλουν απλώς να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην ερμηνεύουν τις διατάξεις του παράγωγου κοινοτικού δικαίου κατά τρόπο αντίθετο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η κοινοτική έννομη τάξη ή τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-101/01, Lindqvist, Συλλογή 2003, σ. I-12971, σκέψη 87, και της 26ης Ιουνίου 2007, C-305/05, Ordre des barreaux francophones et germanophone κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-5305, σκέψη 28).

35 Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003, οι κανόνες δικαιοδοσίας που θέτει ο κανονισμός αυτός στον τομέα της γονικής μέριμνας θεσπίζονται με γνώμονα το ύψιστο συμφέρον του τέκνου και ειδικότερα το κριτήριο της εγγύτητας.

36 Κατά το άρθρο 8 του κανονισμού 2201/2003, η δικαιοδοσία στον τομέα της γονικής μέριμνας ανατίθεται πρωτίστως στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το ενδιαφερόμενο παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο υποβολής της σχετικής αιτήσεως. Λόγω της εγγύτητας, τα εν λόγω δικαστήρια είναι πράγματι σε θέση να αποφανθούν επί των προσφορότερων για το συμφέρον του τέκνου μέτρων.

37 Εν προκειμένω, από τη διάταξη περί παραπομπής καθώς και από τη διάταξη του okrožno sodišče v Mariboru της 9ης Δεκεμβρίου 2008 προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο του Tivoli έχει, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 8, δικαιοδοσία ως προς την ουσία επί κάθε σχετικού με τη γονική μέριμνα ζητήματος που εγείρει η διαφορά της κύριας δίκης.

38 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 εξουσιοδοτεί, ωστόσο, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το τέκνο να λάβουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τα προσωρινά ή συντηρητικά μέτρα που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν ο κανονισμός αυτός αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία ετέρου κράτους μέλους ως προς την ουσία. Η διάταξη αυτή, στο μέτρο που αποτελεί παρέκκλιση από το προβλεπόμενο από τον κανονισμό αυτόν σύστημα δικαιοδοσίας, χρήζει στενής ερμηνείας.

39 Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια που αφορά η διάταξη αυτή νομιμοποιούνται να λαμβάνουν τέτοιου είδους προσωρινά μέτρα μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις: συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι επείγοντα, να αφορούν πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία τα οποία βρίσκονται στο κράτος μέλος της έδρας των εν λόγω δικαστηρίων και να έχουν προσωρινό χαρακτήρα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-523/07, A, Συλλογή 2009, σ. I-2805, σκέψη 47).

40 Συνεπώς, αν δεν συντρέχει μία από τις τρεις αυτές προϋποθέσεις, το οικείο μέτρο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

41 Θα εξεταστεί, καταρχάς, η προϋπόθεση περί επείγοντος.

42 Εφόσον το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 νομιμοποιεί ένα αναρμόδιο επί της ουσίας δικαστήριο να εκδώσει κατ' εξαίρεση προσωρινό μέτρο γονικής μέριμνας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια του επείγοντος την οποία περιέχει

η διάταξη αυτή αφορά τόσο την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το τέκνο όσο και την από πρακτικής απόψεως αδυναμία προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί της ουσίας.

43 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το okrožno sodišče v Mariboru διαπίστωσε, με την από 9 Δεκεμβρίου 2008 διάταξή του, ότι επρόκειτο για επείγουσα κατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, επικαλούμενο τη μεταβολή των συνθηκών μετά την εκ μέρους του δικαστηρίου του Tivoli λήψη του προσωρινού μέτρου γονικής μέριμνας με το οποίο η αποκλειστική επιμέλεια του τέκνου ανατέθηκε στον πατέρα. Αυτή η μεταβολή των συνθηκών συνίστατο στο ότι το τέκνο εν τω μεταξύ προσαρμόστηκε πλήρως στο κοινωνικό περιβάλλον του στη Σλοβενία. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το okrožno sodišče v Mariboru έκρινε ότι η επιστροφή του τέκνου στην Ιταλία, προς εκτέλεση της διατάξεως του δικαστηρίου του Tivoli, θα μπορούσε να το εκθέσει σε σοβαρή δοκιμασία.

44 Ωστόσο, από τις περιστάσεις που επικαλείται το okrožno sodišče v Mariboru δεν προκύπτει επείγων χαρακτήρας κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

45 Συγκεκριμένα, πρώτον, η αναγνώριση επείγουσας καταστάσεως σε περίπτωση όπως η προκείμενη αντίκειται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των αποφάσεων που εκδίδονται στα κράτη μέλη, την οποία έθεσε ο κανονισμός 2201/2003 και η οποία στηρίζεται, όπως προκύπτει από την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ κρατών μελών.

46 Μεταξύ των κανόνων που διασφαλίζουν τις αναφερθείσες στην προηγούμενη σκέψη αρχές συγκαταλέγεται, ειδικότερα, ο κανόνας του άρθρου 28, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, βάσει του οποίου οι αποφάσεις επί ζητημάτων γονικής μέριμνας που εκδίδονται εντός του κράτους μέλους προελεύσεως και είναι εκτελεστές στο εν λόγω κράτος μέλος πρέπει καταρχήν να εκτελούνται εντός του κράτους μέλους

στο οποίο υποβλήθηκε η σχετική αίτηση, καθώς και ο κανόνας του άρθρου 31, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού, που απαγορεύει κάθε επί της ουσίας μεταρρύθμιση αποφάσεως της οποίας ζητείται η εκτέλεση.

47 Εν προκειμένω, το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία, ήτοι το δικαστήριο του Tivoli, εξέδωσε προσωρινή απόφαση γονικής μέριμνας η οποία κηρύχθηκε εκτελεστή στη Σλοβενία. Αν η μεταβολή συνθηκών την οποία προκάλεσε μια σταδιακή διαδικασία, όπως η προσαρμογή του τέκνου σε νέο περιβάλλον, αρκούσε για να νομιμοποιηθεί ένα αναρμόδιο επί της ουσίας δικαστήριο, βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, να εκδώσει προσωρινό μέτρο το οποίο τροποποιεί τη σχετική με τη γονική μέριμνα απόφαση του αρμόδιου επί της ουσίας δικαστηρίου, η ενδεχόμενη βραδύτητα στη διεξαγωγή της διαδικασίας εκτελέσεως εντός του κράτους μέλους όπου υποβλήθηκε η αίτηση θα συνέβαλλε στη δημιουργία των συνθηκών υπό τις οποίες το πρώτο δικαστήριο θα μπορούσε να εμποδίσει την εκτέλεση της αποφάσεως που κηρύχθηκε εκτελεστή. Αυτή η ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως αντιβαίνει στις αρχές στις οποίες στηρίζεται ο οικείος κανονισμός.

48 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, εν προκειμένω, η μεταβολή της καταστάσεως του τέκνου προκύπτει από την παράνομη μετακίνησή του κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 11, του κανονισμού 2201/2003. Συγκεκριμένα, το προσωρινό μέτρο που διέταξε το okrožno sodišče v Mariboru δεν στηρίζεται μόνο στο άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, αλλά και στο άρθρο 13 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, που εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις παράνομης μετακινήσεως ή μη επιστροφής τέκνου.

49 Η αναγνώριση του επείγοντος χαρακτήρα σε περιπτώσεις όπως η προκείμενη αντιβαίνει στον σκοπό του κανονισμού 2201/2003 που συνίσταται στην αποτροπή των παράνομων μετακινήσεων ή μη επιστροφών τέκνων μεταξύ κρατών μελών (βλ., υπό την έννοια αυτή απόφαση της 11ης Ιουλίου 2008, C-195/08 PPU, Rinau, Συλλογή 2008, σ. I-5271, σκέψη 52). Πράγματι, το να γίνει δεκτό ότι ένα μέτρο μεταβολής της γονικής μέριμνας μπορεί να ληφθεί βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 συνεπάγεται, διά της παγιώσεως μιας de facto καταστάσεως απορρέουσας από παράνομη συμπεριφορά, ενίσχυση της θέσεως του υπεύθυνου για την παράνομη μετακίνηση γονέα.

50 Ακολούθως, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, τα προσωρινά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται σε σχέση με τα πρόσωπα που ευρίσκονται στο κράτος μέλος στο οποίο έχουν την έδρα τους τα αρμόδια για την έκδοση των εν λόγω μέτρων δικαστήρια.

51 Προσωρινό μέτρο στον τομέα της γονικής μέριμνας που αφορά τη μεταβολή της επιμέλειας τέκνου δεν λαμβάνεται μόνο σε σχέση με το τέκνο καθαυτό, αλλά και σε σχέση με τον γονέα στον οποίο ανατίθεται πλέον η επιμέλεια, καθώς και στον έτερο γονέα από τον οποίο αφαιρείται η επιμέλεια, κατόπιν της λήψεως του οικείου μέτρου.

52 Εν προκειμένω, είναι γεγονός ότι ένα από τα πρόσωπα σε σχέση με τα οποία λαμβάνεται το εν λόγω μέτρο, ήτοι ο πατέρας, διαμένει σε άλλο κράτος μέλος και από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει η παρουσία του στο κράτος μέλος του οποίου το δικαιοδοτικό όργανο διώκει να θεμελιώσει τη δικαιοδοσία του επί του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

53 Τέλος, υπέρ των ανωτέρω εκτιμήσεων συνηγορούν οι επιταγές που απορρέουν από την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003, κατά την οποία ο κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που προασπίζει ο Χάρτης, μεριμνώντας ειδικότερα για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, όπως προβλέπει το άρθρο 24 του Χάρτη.

54 Πρέπει να τονιστεί ότι ένα από τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού είναι το προβλεπόμενο στο άρθρο 24, παράγραφος 3, του Χάρτη δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τους δύο γονείς του, ο σεβασμός του οποίου αποτελεί αναμφισβήτητα ύψιστο συμφέρον κάθε παιδιού.

55 Το άρθρο 20 του κανονισμού 2201/2003 δεν πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αντίθετο προς το εν λόγω θεμελιώδες δικαίωμα.

56 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η παράνομη μετακίνηση του τέκνου κατόπιν μονομερούς αποφάσεως ενός από τους γονείς του στερεί κατά κανόνα από το τέκνο τη δυνατότητα να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τον έτερο γονέα.

57 Συνεπώς, το άρθρο 20 του κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τέτοιον τρόπο ώστε να χρησιμεύει για τον γονέα που μετακίνησε παρανόμως το τέκνο ως μέσο διαιωνίσεως της de facto καταστάσεως που δημιούργησε με την παράνομη συμπεριφορά του ή νομιμοποιήσεως των συνεπειών της συμπεριφοράς αυτής.

58 Βεβαίως, κατά το άρθρο 24, παράγραφος 3, του Χάρτη, παρέκκλιση από το θεμελιώδες δικαίωμα του τέκνου να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τους δύο γονείς του χωρεί αν ένα τέτοιο ύψιστο συμφέρον αντίκειται σε άλλο συμφέρον του τέκνου.

59 Πρέπει, συνεπώς, να γίνει δεκτό ότι ένα μέτρο που εμποδίζει τη διατήρηση τακτικών προσωπικών σχέσεων και άμεσων επαφών με τους δύο γονείς του τέκνου μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον από την ύπαρξη άλλου συμφέροντος τέτοιας φύσεως ώστε να υπερτερεί του σχετικού με το εν λόγω θεμελιώδες συμφέρον δικαιώματος.

60 Πάντως, η ισορροπημένη και λογική εκτίμηση όλων των αντικρουόμενων συμφερόντων, η οποία πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις αφορώσες το τέκνο καθαυτό και το κοινωνικό περιβάλλον του πρέπει, καταρχήν, να πραγματοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία, βάσει των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003.

61 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 20 του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν παρέχει σε δικαστήριο

κράτους μέλους τη δυνατότητα να εκδώσει προσωρινό μέτρο γονικής μέριμνας σχετικό με την ανάθεση της επιμέλειας τέκνου ευρισκόμενου στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους σε έναν από τους δύο γονείς του, όταν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, το οποίο έχει βάσει του κανονισμού αυτού δικαιοδοσία ως προς την ουσία της σχετικής με την επιμέλεια του τέκνου διαφοράς, έχει ήδη εκδώσει απόφαση με την οποία η επιμέλεια του τέκνου αυτού ανατέθηκε προσωρινώς στον έτερο γονέα και η απόφαση αυτή έχει κηρυχθεί εκτελεστή στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

62 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν παρέχει σε δικαστήριο κράτους μέλους τη δυνατότητα να εκδώσει προσωρινό μέτρο γονικής μέριμνας σχετικό με

την ανάθεση της επιμέλειας τέκνου ευρισκόμενου στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους σε έναν από τους δύο γονείς του, όταν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, το οποίο έχει βάσει του κανονισμού αυτού δικαιοδοσία ως προς την ουσία της σχετικής με την επιμέλεια του τέκνου διαφοράς, έχει ήδη εκδώσει απόφαση με την οποία η επιμέλεια του τέκνου αυτού ανατέθηκε προσωρινώς στον έτερο γονέα και η απόφαση αυτή έχει κηρυχθεί εκτελεστή στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.

(υπογραφές)